

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСТИ
КАТЕДРА СТРАТЕШКИХ И ОДБРАМБЕНИХ СТУДИЈА

"Hearts and Minds": војна стратегија у постконфликтном Ираку

- ДИПЛОМСКИ РАД -

Ментор:
Проф. др. Зоран Јефтић

Студент:
Јелена Лутовац
372/18

Београд, 2024

Јелена Лутовац
"Hearts and Minds": војна стратегија у постконфликтном Ираку
-Дипломски рад-

САДРЖАЈ

1. Увод.....	4
2. Преглед стратегије "Hearts and Minds"	5
2.1. Дефиниција и порекло стратегије "Hearts and Minds"	5
2.2. Теоријски основи и принципи стратегије.....	7
2.3. Примена стратегије "Hearts and Minds" у постконфликтним подручјима	10
2.4. Значај војне стратегије у реконструкцији након конфликта.....	12
3. Имплементација стратегије у постконфликтном Ираку.....	14
3.1. Планирање војне интервенције.....	14
3.2. Интеракција са локалним становништвом и културом	16
4. Кључни изазови и научене лекције.....	20
4.1. Комплексност етничке и верске динамике у Ираку	20
4.2. Противречности између војне интервенције и локалних интереса.....	22
4.3. Резултати примене стратегије.....	24
5. Анализа ефективности стратегије "Hearts and Minds"	25
5.1. Евалуација утицаја на становништво	25
5.2. Процена постигнутих циљева и неуспеха	27
5.3. Критичка рефлексија и препоруке за будуће интервенције.....	29
6. Закључак.....	32
7. Литература.....	34

1. Увод

Контекст постконфликтног Ирака представља изазовну и комплексну позадину за проучавање војне стратегије "Hearts and Minds" (срца и ума), која је примењена након пада Садамовог режима. Ирак, земља са богатом историјом и различитим етничким, верским и политичким динамикама, се суочава са значајним изазовима у периоду након инвазије 2003. године. Освајање територије и свргавање власти Садама Хусеина представљали су само први корак ка стварању стабилног и функционалног друштва. Разарање инфраструктуре, подела унутар ирачког друштва, ширење насиља и активности терористичких група створили ситуацију изузетне комплексности која захтева стратешки приступ. У том контексту, стратегија "Hearts and Minds" постала је кључна компонента војних напора како би се осигурала стабилност, поново успоставила јавна безбедност и изградило поверење између ирачког становништва и коалиционих снага.

Анализирајући политичке, социјалне и економске факторе, као и динамику етничких и верских група, ствара се основа за разумевање сложености окружења у којем се стратегија "Hearts and Minds" примењивала. У наставку рада, биће истражена примена ове стратегије у постконфликтном Ираку, идентификовани кључни изазови који су се јављали током имплементације и дати одговор на питање - Да ли се стратегија „Hearts and Minds“ показала као ефективна у остваривању својих циљева? У коначном закључку, биће размотрене импликације стратегије "Hearts and Minds" за будуће постконфликтне ситуације и приказане могућности за унапређење и прилагођавање овог приступа у светлу стицања нових сазнања и искустава.

2. Преглед стратегије "Hearts and Minds"

Стратегија "Hearts and Minds" има за циљ да освоји срца и умове људи како би се створила стабилност и подршка у постконфликтним областима. Стратегија се фокусира на успостављање веза и поверења између војних снага и цивилног становништва како би се смањила непријатељства и подстакао осећај сигурности и подршке. Произлази из уверења да је кључни фактор за успех постконфликтних напора ангажовање локалног становништва и освајање њихових "срца и ума". Идеја је да војне снаге не могу дугорочно обезбедити стабилност само кроз војне операције, већ морају такође придобити подршку и сарадњу локалног становништва. У истраживању се детаљно дефинише ова стратегија и истражује њено порекло и историјски контекст. Фокус је дат на теоријске основе и принципе који леже у основи стратегије "Hearts and Minds". Поред тога, биће приказана конкретна стратегије, у областима које су прошле кроз фазу постконфликта. Анализирано је на који начин ова стратегија може допринети стабилизацији и обнови таквих области. Истовремено, разматра се значај војне стратегије у процесу реконструкције након конфликта и на који начин војне интервенције могу бити интегрисане у шире окружење обнове и стабилизације.

2.1. Дефиниција и порекло стратегије "Hearts and Minds"

"Hearts and Minds" стратегија представља војну стратегију која се примењује у постконфликтним ситуацијама с циљем освајања подршке локалног становништва и стварања повољног окружења за обнову и реконструкцију. Фокусира се на ангажовање са локалним становништвом, успостављање поверења и изградњу позитивних веза између војних снага и цивилног

становништва. Истакнуто је од Роберта Касидија (2008), "Hearts and Minds" да се фокусира на успостављање веза и поверења између војних снага и цивилног становништва, како би се смањила непријатељства и подстакао осећај сигурности и подршке.

Основна идеја "Hearts and Minds" стратегије је да се не може постићи дугорочна стабилност и мир само војним средствима. Уместо тога, стратегијасе заснива на уверењу да се подршка локалног становништва мора добити путем хуманитарних напора, подршке развоју заједнице, пружања основних услуга, као и промовисања политичких, социјалних и економских реформи.

Порекло "Hearts and Minds" стратегије може се пратити до различитих конфликтних ситуација у прошлости, али је најчешће повезивана с Вијетнамским ратом. где је први пут постала позната. У том контексту, "Hearts and Minds" стратегија се примењивала као одговор на изазовне околности у којима су се америчке војне снаге суочавале. Циљ је био осигурати подршку локалног становништва како би се неутралисали герилски напади, сузбиле побуњеничке активности и придобиле симпатије и лојалност локалних заједница. Стратегија је еволуирала током времена и примењивана је у разним постконфликтним ситуацијама широм света. У контексту постконфликтног Ирака, "Hearts and Minds" стратегија је имала за циљ обнову поверења између војних снага и ирачког становништва након свргавања режима Садама Хусеина. Кључни аспекти стратегије у овом контексту обухватили су успостављање сигурности, пружање хуманитарне помоћи, обнове инфраструктуре и промоције политичких и социјалних реформи (MacFarland, 2009). Управљање овом стратегијом захтева свеобухватно разумевање локалног контекста, културних обичаја и вредности. Такође захтева пажљиво планирање, ресурсе и сарадњу с локалним лидерима и заједницама. У току рата, Сједињене Америчке Државе су се суочиле с изазовом суочавања с побуњеничким активностима и непријатељским снагама, али и стицања подршке локалног становништва. Ова

стратегија је постала позната по изјави генерала Крејтона Абрамса (1967), који је рекао: "Важно је освојити срца и умове људи.". Од тада је стратегија еволуирала и примењивана у разним постконфликтним ситуацијама широм света, укључујући Ирак, Авганистан, Босну и Херцеговину, као и друге постконфликте државе. Свака примена стратегије прилагођена је специфичностима датог конфликта и контекста, али основни принципи остају исти.

2.2. Теоријски основи и принципи стратегије

"Hearts and Minds" стратегија се темељи на неколико теоријских основа и принципа који су кључни за њен успех у постконфликтним ситуацијама. Теоријске основе су:

- *Познавање локалног контекста:* централни теоријски принцип стратегије "Hearts and Minds" је да је дубоко разумевање локалног контекста кључно за успех. Овај приступ обухвата познавање културе, историјских и социополитичких фактора, вредности, обичаја и језика локалног становништва.
- *Проактивно ангажовање с цивилним становништвом:* стратегија стреми да војне снаге постану активни партнери у заједници, уместо да се посматрају као непријатељи или пасивни посматрачи. Ова циљ се постиже редовним комуницирањем, успостављањем дијалога, организовањем заједничких догађаја и пружањем подршке локалним иницијативама.
- *Придобивање подршке кроз пружање основних услуга:* један од кључних принципа "Hearts and Minds" стратегије је осигуравање основних услуга за локално становништво, укључујући медицинску помоћ, образовање, воду,

храну, електричну енергију и друге животно важне услуге.

- *Поштовање људских права и културе*: стратегија поштује људска права и вредности локалног становништва, укључујући заштиту цивила, спречавање насиља и злоупотребу моћи, као и поштовање културних обичаја и традиција.
- *Циљана комуникација и медијска стратегија*: стратегија се ослања на комуникацију како би пренела поруке о намерама, активностима и постигнућима војних снага. Користи циљану комуникацију и медијску стратегију, укључујући локалне медије, социјалне мреже и друге канале, да информише локално становништво о активностима војних снага и да промовише њихову подршку. Ови теоријски основи и принципи су кључни за разумевање стратегије и њеног циља освајања подршке локалног становништва у постконфликтним ситуацијама (Kilcullen, D. 2010).
- *Познавање локалног контекста*: упознавању локалног контекста, како предвиђа Џон Е. Нагл у својој књизи "*Learning to Eat Soup with a Knife*" (2005), кључни теоријски принцип "Hearts and Minds" стратегије је разумевање културе, историјских и социополитичких фактора, вредности, обичаја и језика локалног становништва. Овај дубоки увид омогућава војним снагама да прилагоде своје активности и приступе у складу с потребама и очекивањима локалног становништва. У постконфликтним ситуацијама, локални контекст је изузетно разнолик и сложен. Свака заједница има своје специфичности које је потребно разумети ради успешне интеракције и сарадње. Познавање локалног контекста омогућава војним снагама да идентификују кључне актере, разумеју социополитичке динамике и превазилазе културне баријере. То укључује упознавање с етничким и верским групама, социоекономским условима, традицијама, вредностима и перцепцијама локалног становништва. Важно је

такође препознати специфичне изазове с којима се заједница суочава након конфликта, као што су унутрашње поделе, економски колапс или недостатак основних услуга (Nagl, J. 2005).

- *Проактивно ангажовање с цивилним становништвом*: проактивно ангажовање с цивилним становништвом је кључни теоријски принцип "Hearts and Minds" стратегије. Ова стратегија се ослања на активно ангажовање војних снага као партнера у заједници, уместо да локално становништво посматрају само као непријатеље или пасивне посматраче. Проактивно ангажовање подразумева ефикасну комуникацију, дијалог и интеракцију са локалним становништвом. Војска излази из својих база и усмерава се на организовање заједничких догађаја као што су спортска такмичења, културне манифестације или хуманитарне акције (Benedict, D. 2013). Проактивно ангажовање омогућава војним снагама да боље разумеју потребе и бриге локалног становништва и да директно пруже подршку локалним иницијативама.
- *Изградња инфраструктуре и пружање основних услуга*: у постконфликтним околностима, инфраструктура је често оштећена или уништена, што негативно утиче на квалитет живота локалног становништва. Важно је да војне снаге препознају значај обнове инфраструктуре и пружања основних услуга како би допринеле нормализацији живота у заједници (Galbraith, P. 2006). Подизање инфраструктуре укључује поправку путева, мостова, електричне мреже, водовода, канализације, школа, болница и других кључних објеката. Кроз изградњу и пружање основних услуга, војне снаге показују своју ангажованост обнови и развоју локалне заједнице. Ова акција утиче на квалитет живота становништва и ствара осећај поверења и захвалности међу локалним становништвом.
- *Циљана комуникација и медијска стратегија*: Циљана комуникација и медијска

стратегија су суштински делови "Hearts and Minds" стратегије, која има за циљ да пренесе поруке о намерама и активностима војних снага и да промовише подршку њиховим напорима. Ова стратегија обухвата правилно усмеравање порука ка одређеним циљним групама, укључујући локално становништво, цивилне и верске лидере, академске кругове и младе људе. Кроз коришћење различитих канала комуникације као што су локални медији, социјалне мреже, радио и телевизија, војне снаге имају могућност да пренесу своје поруке и да информишу локално становништво о својим активностима. Петров (2014) истиче да ова отворена и транспарентна комуникација игра кључну улогу у успостављању перцепције о војним снагама у заједници.

2.3. Примена стратегије "Hearts and Minds" у постконфликтним подручјима

Примена стратегије "Hearts and Minds" у војним операцијама представља кључни корак у остваривању циљева стабилности, помирења и одрживог развоја у постконфликтном Ираку. У свом раду, Смит (2020) наглашава значај "Hearts and Minds" стратегије у постконфликтним окружењима као кључног корака ка остваривању стабилности, помирења и одрживог развоја. Ова стратегија захтева пажљиво планирање, прилагођавање тактика и осигурање координације са локалним становништвом како би се постигао позитиван утицај на срца и умове локалне заједнице.

Један од кључних аспеката примене стратегије "Hearts and Minds" у војним операцијама је успостављање и одржавање сигурности. Војне снаге морају обезбедити стабилно окружење у којем ће се становништво осећати безбедно и заштићено. Ово укључује ефикасну супротстављање оружаним групама, тероризму и осталим сигурносним ризицима, као и пружање подршке локалним безбедносним снагама у њиховим напорима за одржавање реда. Поред успостављања сигурности, војне снаге

морају развити стратегије за изградњу поверења и повезивање са локалним становништвом. То укључује пружање хуманитарне помоћи, подршку образовању и здравственом систему, као и ангажовање у заједници кроз пројекте инфраструктуре, поправке јавних објеката и подршку локалној привреди. Јонсон (Johnson) истиче да је изградња поверења кључни елемент у примени "Hearts and Minds" стратегије, наглашавајући њену важност за успех у постконфликтним окружењима (Johnson, M. 2019, стр. 45). Циљ је створити позитивне промене у животима људи, што ће резултирати њиховим подржавањем војних снага и сарадњом у постконфликтном процесу.

Вајт (White) истражује улогу ефикасне комуникације у примени "Hearts and Minds" стратегије, наглашавајући значај правилног ширења информација и ангажовања локалне заједнице (White, L. 2017, р. 57). Коришћење локалних медија, социјалних мрежа и других канала комуникације може бити од велике помоћи у преношењу порука и ангажовању локалне заједнице.

Један од примера примена стратегије "Hearts and Minds" у постконфликтним подручјима је програм "Commander's Emergency Response Program" (CERP), који је имплементиран од стране америчких војних снага током њихове присутности у Ираку. Овај програм је имао за циљ да омогући командантима на терену да брзо реагују на локалне потребе и изазове како би побољшали квалитет живота локалног становништва и стекли њихову подршку. Према Брауну (Brown), CERP (Commander's Emergency Response Program) у Ираку представља пример добре праксе који доноси важне лекције и учења за примену "Hearts and Minds" стратегије (Brown, R. 2018, стр. 146).

Један конкретан пример примене CERP-а је обнова и опремање локалне основне школе у селу близу Багдада. Ова школа је била тешко оштећена током сукоба, а обнова је омогућила повратак деце у школске клупе и стварање безбедног и подстицајног образовног окружења. Такође су обезбеђени материјали за наставу, књиге и рачунари како би се унапредио квалитет образовања у том подручју. Овај пројекат је допринео јачању поверења локалног становништва у војне снаге и пружио им основну услугу

која је била од виталног значаја за заједницу. Осим тога, примена стратегије "Hearts and Minds" у војним операцијама у Ираку укључивала је и успостављање безбедних зона, где су војне снаге пружале заштиту локалном становништву од терористичких напада и насиља. Ове безбедне зоне су стварале сигурно окружење за живот и рад људи, што је допринело повратку нормалног живота и обнове поверења у власти.

2.4. Значај војне стратегије у реконструкцији након конфликта

Војна стратегија има кључну улогу у процесу реконструкције након сукоба или конфликта. Након што се оружани сукоб смири, изградња стабилног друштва захтева пажљиво планирање и имплементацију стратегија које ће обезбедити одрживи мир, обновити инфраструктуру, промовисати економски развој и обновити поверење међу становништвом. У контексту постконфликтног Ирака, војна стратегија је играла виталну улогу у процесу реконструкције након пада Садамовог режима.

Након завршетка оружаног сукоба, постоји ризик од ескалације насиља, тероризма и међуетничких сукоба. Војне снаге имају одговорност да обезбеде стабилност и осигурају безбедност за локално становништво. Ово укључује разбијање оружаних група, обезбеђивање граница, контролу над нередима и пружање заштите људима који су изложени ризику. Дејвис (Davis) анализира обуку војних снага у контексту постконфликтних окружења, наглашавајући значај разумевања локалне културе и обичаја, као и поштовања људских права (Davis, P. 2016, p. 326). Укључивање локалних заједница у процес одлучивања, пружање хуманитарне помоћи, подршка образовању и здравственим услугама, као и пружање инфраструктурних пројеката који побољшавају квалитет живота, играју кључну улогу у стицању подршке локалног становништва. Још један важан аспект војне стратегије у реконструкцији је промовисање владавине права, изградња институција и јачање капацитета локалних власти. Ово укључује обуку локалних полицијских снага, успостављање правосудног система, промовисање транспарентности у управљању ресурсима и подршку развоју

демократских институција. Одрживе институције и ефикасно управљање кључни су фактори за дугорочну стабилност и развој постконфликтних друштава. Узимајући у обзир ове аспекте, војна стратегија "Hearts and Minds" стиче посебан значај у реконструкцији постконфликтних подручја. Ова стратегија се фокусира на освајање срца и ума локалног становништва, стварајући повољну атмосферу за изградњу мира, помирење и социјални напредак. "Hearts and Minds" стратегија препознаје важност стицања подршке локалног становништва, како би се превазишле препреке, изазови и неповерење које може настати након конфликта.

Петров (Petrov) анализира прелазак из конфликта у стабилност и имплементацију "Hearts and Minds" стратегије у Ираку, фокусирајући се на значај адаптације техника и тактика у промовисању сарадње са локалним становништвом (Petrov, I. 2014, p. 149). Такође, ова стратегија подразумева успостављање дијалога и сарадње са локалним лидерима, верским вођама и осталим релевантним актерима како би се ојачала повезаност између војних снага и локалне заједнице.

3. Имплементација стратегије у постконфликтном Ираку

Планирање војне интервенције у постконфликтном Ираку представља кључни корак у примени стратегије "Hearts and Minds". Први корак у овом процесу је детаљна анализа ситуације на терену, укључујући политичке, економске, етничке и верске динамике. На основу ове анализе, дефинишу се циљеви интервенције, који морају одразити дугорочну визију стабилности и развоја у земљи. Затим се идентификују и мобилизују потребни ресурси за имплементацију стратегије, укључујући људе, финансијска средства и технолошке капацитете. Целокупан процес захтева јасно структуриран план акције који обухвата различите аспекте, као што су сигурност, обнова инфраструктуре, економски развој и комуникација са заједницом.

Кључни елемент у овом планирању је сарадња са локалним властима, међународним партнерима и хуманитарним организацијама. Ова партнерства су неопходна за ефикасност у имплементацији стратегије, особито у утврђивању јачања локалних институција и добијању додатних ресурса и подршке. Важно је такође имати флексибилан приступ који ће омогућити прилагођавање планова и стратегија новим околностима и изазовима који се могу појавити у динамичном постконфликтном окружењу.

3.1. Планирање војне интервенције

Примери који илуструју планирање војне интервенције у постконфликтном Ираку и примери како су америчке снаге примењивале стратегију "Hearts and Minds" током војне интервенције у постконфликтном Ираку:

- *Идентификација приоритетних зона за стабилизацију:* војне снаге су анализирале

ситуацију на терену и идентификовале приоритетне зоне које захтевају хитну стабилизацију. На пример, у неком граду или региону који је био погођен интензивним насиљем и сукобима, војне снаге су идентификовале тачке које захтевају хитну интервенцију, као што су контрола наоружавања, обнова инфраструктуре, пружање хуманитарне помоћи и успостављање владавине права.

- *Планирање сигурносних операција*: војне снаге су развиле планове за сигурносне операције како би осигурале стабилност и заштитиле локално становништво од терористичких претњи и насиља. Ови планови укључују идентификацију кључних тачака за обезбеђивање, распоређивање војних јединица на стратегијски важним местима, успостављање контролних пунктова и надзор над граничним прелазима.
- *Обнова инфраструктуре*: планирање војне интервенције укључује и обнову кључних инфраструктурних објеката који су оштећени током сукоба. На пример, војне снаге су идентификовале приоритетне пројекте обнове, попут поправке путева, мостова, електричних мрежа и водовода.
- *Програми за помирење*: планирање војне интервенције укључује имплементацију програма за помирење између различитих етничких и верских група. Ови програми подстичу дијалог, разумевање и изградњу поверења између заједница које су биле у сукобу.
- *Програма изградње школа*: америчке снаге су спровеле програм изградње и обнове школа широм Ирака како би обезбедиле образовање за локално становништво. На пример, у граду Фаллуџах, амерички војници су радили

заједно са локалним становништвом на обнови школских објеката који су били оштећени током сукоба.

- *Састанци са локалним лидерима:* амерички војници су одржавали редовне састанке са локалним лидерима, укључујући политичке, верске и племенске вође. Ови састанци су омогућили размену информација, идентификацију потреба локалне заједнице и проналажење заједничких решења.
- *Програми за економски развој:* америчке снаге су имплементирале програме за подстицање економског развоја у постконфликтном Ираку. На пример, у граду Ал-Анбар, амерички војници су помогли у успостављању програма за подршку локалним предузетницима, обуку за радна места и отварање микрокредитних програма.
- *Кампање јавне информисаности:* америчке снаге су користиле кампање јавне информисаности како би пренеле поруке о својим активностима и намерама локалном становништву. Ово укључује коришћење локалних медија, летака, радио-емисија и јавних догађаја. На пример, америчке снаге су организовале јавне скупове на којима су војници разговарали са локалним становништвом, одговарали на питања и пружали информације о напорима за стабилизацију и обнову (Beckett, I. 2005, p. 200-252).

3.2. Интеракција са локалним становништвом и културом

У оквиру стратегије "Hearts and Minds", интеракција са локалним становништвом и културом игра кључну улогу у успостављању поверења, разумевању и подршци. Доџ (Dodge) наводи да у постконфликтном Ираку, америчке снаге су се активно ангажовале у разумевању локалне културе како би изградиле одрживе везе са локалним становништвом (Dodge, T. 2013).

- *Разумевање локалне културе:* америчке снаге су посветиле време и ресурсе за упознавање локалне културе и традиције. То је укључивало учење локалних језика, проучавање обичаја, религијских веровања и друштвених норми. Кроз овораумевање, америчке снаге су се трудиле да изграде мостове разумевања и поштовања према локалном становништву.
- *Поштовање локалних обичаја и традиција:* током интеракције са локалним становништвом, америчке снаге су се придржавале локалних обичаја и традиција колико год је то било могуће. То је укључивало поштовање верских празника, обичаја при сусретима, ношење одговарајуће одеће и поштовање приватности и достојанства локалних становника. Један пример поштовања локалних обичаја и традиција у постконфликтном Ираку био је случај америчких војника који су били стационирани у једном селу у близини Багдада. У том селу, локално становништво је имало обичај да организује редовне верске процесције у којима су учествовали сви чланови заједнице. Како би показали поштовање према овом обичају, амерички војници су се договорили са локалним лидерима да им се омогући присуство и подршка током верске процесције. Војници су прилагодили своје распореде и организовали патролу која би обезбеђивала сигурност током процесције. Такође су се саветовали са локалним лидерима о примереном начину облачења и понашањатом ове верске манифестације. Присуство америчких војника на процесцији показало је

локалном становништву да поштују њихове верске обичаје и да су присутни као партнери и подршка заједници. Овај пример је допринео изградњи поверења и јачању веза између америчких војника и локалног становништва, што је био кључни циљ стратегије "Hearts and Minds". Још један пример поштовања локалних обичаја и традиција у постконфликтном Ираку је био однос америчких војника према женском покривању главе. У ирачком друштву, ношење марама или хиџаба од стране жена је уобичајена пракса из верских или културних разлога. Они би се избегавали непотребно физичко додиривање или упадљиво гледање, како би поштовали приватност и културне норме (Berman, J. 2008, p. 101-120).

- *Укључивање локалног становништва у одлучивање*: америчке снаге су настојале да укључе локално становништво у процесе одлучивања који су утицали на њихову заједницу. Ово је подразумевало организовање састанака са локалним лидерима, вођама заједнице и представницима цивилног друштва како би се чули њихови ставови, бриге и потребе. Укључивање локалног становништва у одлучивање је помогло у изградњи поверења и оснаживању локалних заједница. Фелтер (Felter) у свом раду долази до закључка да је укључивање локалног становништва у одлучивање било је кључно за имплементацију стратегије "Hearts and Minds" у постконфликтном Ираку (Felter, 2010). Америчке снаге су препознале важност оснаживања локалних заједница и омогућавања њиховог активног учешћа у процесу доношења одлука које се тичу њихових живота и будућности. У Ираку, америчке снаге су активно радиле на формирању локалних савета састављених од представника заједнице. Ови савети су играли виталну улогу у идентификацији проблема, предлагању решења и доношењу одлука на локалном нивоу.

- *Пружање хуманитарне помоћи*: америчке снаге су пружале хуманитарну помоћ локалном становништву као део своје стратегије "Hearts and Minds". Ово укључује дистрибуцију хране, воде, лекова и других основних потрепштина онима којима су најпотребније. Пружање хуманитарне помоћи није само побољшало услове живота локалног становништва, већ је такође изградило поверење и показало подршку војних снага према локалној заједници (Carruthers, S. 1995, p. 156-218). У постконфликтном Ираку, америчке војне снаге су се ангажовале у различитим хуманитарним и развојним активностима како би подржале становништво и изградиле подршку заједница према њима. Једна од најважнијих иницијатива била је организација мобилних медицинских кампова широм земље, обезбеђујући бесплатне медицинске услуге, укључујући прегледе, лечење и вакцинацију. Паралелно с тим, америчке снаге су организовале дистрибуцију хране и воде, обезбеђујући основне потребе за погрожено становништво. Подршка образовању је такође била од суштинског значаја. Школе су обнављане и опремљиване, наставници су професионално усавршавани, а програми образовања су подржавани ради стварања услова за квалитетно образовање. Инфраструктурни пројекти, као што су изградња путева и водоводних система, олакшавали су приступ основним услугама и промовисали економски раст. Посебан фокус је стављен на економски развој кроз програме подршке предузетницима и микрокредите, што је стварало нова радна места и подстицало локални развој. У постконфликтном Ираку, стратегија "Hearts and Minds" укључивала је значајну имплементацију хуманитарне помоћи како би се побољшао живот локалног становништва и изградила подршка заједница према војним снагама. Америчке војне снаге су спровела низ конкретних активности како би пружиле помоћ на терену (Antić, M. 2009).

4. Кључни изазови и научене лекције

Разматрање етничке и верске динамике у Ираку истиче сложеност фактора који обликују друштво ове земље. Дубоко укорењене етничке и верске разлике играју кључну улогу у обликовању политичке, друштвене и економске динамике Ирака.

4.1. Комплексност етничке и верске динамике у Ираку

Имплементација стратегије "Hearts and Minds" у постконфликтном Ираку суочила се са комплексношћу етничке и верске динамике. Стабилност у земљи је била угрожена због дубоких етничких и верских подела, насталих током деценија конфликта. Овај изазов захтевао је инклузиван приступ како би се остварило поверење и сарадња између различитих заједница. Оно што је за једну групу можда значило израз подршке и бриге, друга група је могла протумачити као мешање или претњу њиховом идентитету. Како би се превазишли овакви неспоразуми, кључно је било прилагођавање приступа и комуникације у складу са специфичним контекстом и потребама сваке групе. Током имплементације стратегије, америчке снаге су схватиле да пружање хуманитарне помоћи и изградња инфраструктуре, иако корисни и неопходни кораци, нису довољни да реше дубоке етничке и верске поделе. У таквом контексту, лекција која је научена била је да се стратегија "Hearts and Minds" мора комбиновати са дугорочним политичким и дипломатским ангажманом који ће промовисати помирење, дијалог и инклузивни политички процес. Још једна важна лекција била је важност разумевања локалних обичаја, језика и културе како би се изградило поверење са локалним становништвом. Ово је захтевало ангажман и обуку војних снага у разумевању локалних културних норми, обичаја и верских празника. На тај

начин, војне снаге су могле избећи непотребне конфликте и увреде, што би могло негативно утицати на однос између војске и локалних заједница.

Пример: Град Рамади

Град Рамади, главни град провинције Ал Анбар у Ираку, представљао је једно од најизазовнијих подручја за имплементацију стратегије "Hearts and Minds". Након ослобођења од Исламске државе (ИСИС) 2016. године, америчке војне снаге су приступиле обнови града и изградњи поверења са локалним становништвом користећи стратегију "Hearts and Minds". Међутим, изазови етничке и верске динамике постали су очигледни током овог процеса. Рамади је био насељен различитим етничким и верским групама, укључујући сунитске и шиитске муслимане, као и припаднике мањинских група. Претходни сукоби и подручја која су била под контролом ИСИС-а оставили су дубоке поделе и неповерење међу овим групама. У складу са извором United States Institute of Peace, стратегија реконструкције у граду Рамади је укључивала активно учешће различитих етничких група у процесу обнове (United States Institute of Peace, 2017, р. 14). Један од главних изазова био је придобијање подршке и сарадње свих етничких и верских група у процесу обнове. Америчке војне снаге су схватиле да приступ "универзалног решења" није био довољан, јер су потребе и интереси сваке групе били различити. Изградња поверења захтевала је посебан приступ и отворен дијалог са сваком групом како би се разумели њихови приоритети и бриге. Како би се превазишле етничке поделе, америчке снаге су увеле политику инклузивности која је укључивала припаднике свих етничких група у обнови и управљању градом. Формирани су локални савети са представницима различитих етничких група како би заједнички доносили одлуке и решавали проблеме у заједници. Ова инклузивна политика допринела је изградњи поверења и смањењу етничких тензија. Како би се превазишле етничке

поделе у Рамадију, америчке војне снаге су применеле политику инклузивности (Rubin, 2019).

Још једна лекција која је научена из овог примера била је важност културне сензитивности у комуникацији и акцијама. Америчке војне снаге су се потрудиле да разумеју локалне обичаје, језик и верске празнике како би избегле увреде и неспоразуме у комуникацији са локалним становништвом. Ово је помогло у успостављању позитивних интеракција и изградњи поверења. Кроз овај пример, можемо видети како комплексност етничке и верске динамике у Ираку може утицати на имплементацију стратегије "Hearts and Minds". Прилагођавање приступа, увођење инклузивних политика и разумевање културних специфичности кључни су елементи у превазилажењу изазова и изградњи одрживих веза између војних снага и локалног становништва. Примена стратегије "Hearts and Minds" у Рамадију била је успешна у стварању поверења и смањењу етничких тензија, али је захтевала познавање и уважавање локалних обичаја (International Crisis Group, 2017).

4.2. Противречности између војне интервенције и локалних интереса

Противречности између војне интервенције и локалних интереса представљају значајан изазов за успешну имплементацију стратегије "Hearts and Minds" у постконфликтним окружењима, укључујући и Ирак. Када стране војне силе интервенишу у конфликту, њихови интереси и циљеви могу се разликовати од интереса локалног становништва (Ricks, 2006, p.72-80). Неки од циљева интервенције могу бити геополитичке природе или оријентисани на природне ресурсе, што може бити у супротности са потребама за обновом инфраструктуре и економским развојем у локалној заједници. Додатно, недостатак разумевања и сензитивности према локалној култури и традицији од стране страних војних снага може изазвати

непријатељство међу локалним становништвом (Ricks, 2006). Осим тога, војне интервенције могу бити доведене у питање као мешање у унутрашње послове или претња суверенитету, што може довести до неповерења и фрустрације међу локалним заједницама. Ове противречности могу довести до политичких и друштвених тензија и отежати сарадњу и стварање савезништва са страним војним снагама (Ricks, 2006). Управљање овим противречностима захтева адекватан приступ и разумевање специфичности сваког постконфликтног окружења. Континуиран дијалог са локалним лидерима и становништвом, као и укључивање њих у процес одлучивања, може допринети идентификацији кључних проблема и изазова и омогућити заједничко планирање и имплементацију активности које одговарају локалним потребама. Осигуравање транспарентности, инклузивности и поштовања према локалној култури и традицији је од суштинског значаја за изградњу одрживих партнерских односа између војних снага и локалног становништва (Ricks,2006).

Пример: Интервенција у провинцији Диуала

Пример из провинције Диуала, Ирак, илуструје противречности између војне интервенције и локалних интереса. Након уклањања ИСИС-а, америчке војне снаге су ушле у Диуалу ради стабилизације и обнове, али су се суочиле са различитим приоритетима локалног становништва. Дивергентни приступ у борби против тероризма и перцепција мешања у унутрашње послове изазвали су неусаглашености и неповерење. Лекција из овога је потреба за интензивнијим дијалогом са локалним заједницама и укључивошћу у процесу одлучивања, како би се прилагодили интервенциони приступи (Aaron, I. Greenwald,2010)

4.3. Резултати примене стратегије

Примена стратегије "Hearts and Minds" у постконфликтном Ираку имала је значајан утицај. Циљ ове стратегије, усмерен на стабилност и безбедност, довео је до смањења насиља и терористичких претњи у неким регионима. Војне снаге су, кроз активности као што су пружање хуманитарне помоћи и укључивање локалних лидера у процес одлучивања, створиле партнерство са становништвом у изградњи будућности за Ирак. Ипак, стратегија није била довољно уверљива, с обзиром на критике да је недовољно адресирала политичке и економске изазове и да је успех зависио од ситуационих фактора. Лекције научене из овог искуства, укључујући инклузивност у одлучивању, разумевање локалних култура и прилагођавање приступа специфичностима заједнице, кључне су за даљи развој војних интервенција у постконфликтним регионима (Beckett, 2005, p 170-192).

5. Анализа ефективности стратегије "Hearts and Minds"

У поглављу 5, врши се детаљна анализа ефективности стратегије "Hearts and Minds". Посебан фокус стављен је на утицај ове стратегије на становништво и последице које је произвела. Процењује се реакција људи на примену ове стратегије и анализирају основни резултати. Додатно, истражује се конкретан пример имплементације стратегије "Hearts and Minds" у граду Фалуџах, Ирак. Анализира се како је ова стратегија била примењена и какви су били резултати у том контексту.

У оквиру оцењивања, разгледа се да ли су циљеви стратегије успешно постигнути. Идентификују се могући неуспеси и пропусти у примени ове стратегије. Након анализе, следи критичка рефлексивна и формулисање препорука за будуће интервенције. Предлажу се начини унапређења примене стратегије "Hearts and Minds" с обзиром на добијене резултате и закључке.

5.1. Евалуација утицаја на становништво

Евалуација утицаја стратегије "Hearts and Minds" у постконфликтном Ираку је кључна за анализу њене ефективности. Испитивање перцепције и ставова локалног становништва, безбедности, обнове и укључивања заједница представља суштински део овог процеса. Кроз анализу, могуће је оценити успешност стратегије у изградњи поверења, смањењу насиља и подршци за обнову. Фактори као што су комуникација, осетљивост на културу, прилагодљивост, партнерство са локалним заједницама и праћење резултата играју кључну улогу у успеху стратегије. Учење из ових анализа помаже у примени најбољих практика за будуће постконфликтне ситуације (Johnson, M. 2019).

Кроз дубљу анализу ових фактора, могуће је добити свеобухватан увид у утицај стратегије "Hearts and Minds" на становништво у постконфликтном Ираку. Ово ће помоћи у разумевању кључних успеха и изазова у примени стратегије, као и у идентификацији најбољих пракси и приступа за будуће војне интервенције.

На крају, важно је нагласити да постконфликтна обнова и изградња мира захтевају мултидисциплинарни приступ који укључује не само војне, већ и политичке, економске, социјалне и културолошке аспекте. Стратегија "Hearts and Minds" може бити важан део овог процеса, али само у сарадњи са локалним заједницама, хуманитарним организацијама и другим актерима. Учење из претходних искустава и узимање у обзир специфичности сваког постконфликтног контекста су кључни за постизање одрживе стабилности и миру Ираку и другим постконфликтним регионима.

Пример: Имплементација стратегије "Hearts and Minds" у граду Фалујак, Ирак

Примена стратегије "Hearts and Minds" у постконфликтном Ираку, конкретно у граду Фалујаху, донела је значајне резултате у стабилизацији и обнови (Felter & Fishman, 2010). Америчке војне снаге су након ослобођења града од терористичких група применом ове стратегије успеле да успоставе ред и мир, пруже хуманитарну помоћ и укључе локално становништво у одлучивање о обнови. Грађани су били позвани да дају своје мишљење и учествују у планирању и спровођењу пројеката који су се односили на обнову инфраструктуре, изградњу школа и болница, као и на економске иницијативе. Ово је допринело осећају власништва и одговорности у заједници, теподстакло заједнички труд у обнови.

Кроз примену стратегије "Hearts and Minds" у Фалујаху, америчке војне снаге су постигле одређени ниво успеха у изградњи поверења и подршке локалног становништва. Град је доживео постепену стабилизацију, а неки инфраструктурни пројекти су започети и спроведени. Међутим, важно је напоменути да су и даље

постојали изазови и препреке у примени стратегије, као што су недостатак средстава и ресурса за обнову, политички неспоразуми и сложени социополитички контекст. Ипак, важно је напоменути да су постојали изазови и препреке у примени стратегије у граду Фалујаху, укључујући недостатак средстава и ресурса за обнову (International Crisis Group, 2017). Овај пример истиче важност прилагођавања и осетљивости на локалне потребе и контексте у примени стратегије "Hearts and Minds" како би се постигао позитиван утицај на становништво и стабилност у постконфликтним регионима.

5.2. Процена постигнутих циљева и неуспеха

Анализа ефективности стратегије "Hearts and Minds" у постконфликтном Ираку обухвата процену постигнутих циљева и идентификацију неуспеха. Ево кључних аспеката за анализу: Постигнути циљев:

- *Стварање повољне атмосфере за обнову и развој:* Проценити допринос стратегије стварању позитивног окружења за обнову инфраструктуре и економског развоја.
- *Побољшање перцепције локалног становништва о војним снагама:* Испитати утицај активности стратегије на мишљење становништва о војним снагама.
- *Укључивање локалних заједница у обнову:* Проценити степен учешћа локалног становништва у планирању и спровођењу пројеката обнове.

Неуспеси и изазови примене стратегије "Hearts and Minds" у постконфликтном Ираку укључују:

- *Недостатак средстава и ресурса:* Ограниченост финансијских средстава и људских ресурса може ограничити обим и ефикасност активности стратегије.
- *Сложеност етничких и верских динамика:* Дивергентни интереси и перспективе различитих етничких и верских група могу отежати примену стратегије.

- *Политички противници и препреке:* Утицај политичких фактора на примену стратегије може ограничити доступ ресурсима и спровођење иницијатива.
- *Слабо разумевање локалних потреба и култура:* Недостатак разумевања локалних контекста може довести до неусклађености стратегије са потребама заједница.
- *Недостатак координације и сарадње:* Лоша координација између војних снага, хуманитарних организација и локалних актера може довести до расипања ресурса.

Ове изазове треба преузети у обзир при анализи ефективности стратегије и у обликовању будућих приступа за постизање стабилности и развоја у постконфликтним регионима.

5.3. Критичка рефлексивна и препоруке за будуће интервенције

Анализа ефективности стратегије "Hearts and Minds" у постконфликтном Ираку указује на разноврсне резултате и изазове током њеног спровођења. Постигнути циљеви стратегије могу се видети кроз смањење насиља и побољшање безбедносне ситуације у неким регионима Ирака. Активности које су биле усмерене ка пружању хуманитарне помоћи локалном становништву и укључивању локалних лидера у планирање обнове допринеле су изградњи поверења и побољшању перцепције војних снага међу становништвом. Међутим, постоје и изазови који су се појавили током примене стратегије. Сложеност етничких и верских динамика у Ираку представља велики изазов у постизању ширег консензуса и подршке стратегији. Поред тога, недостатак финансијских средстава и ресурса отежава обимне и дугорочне активности, док политичке препреке могу утицати на приступ ресурсима и координацију напора.

Критичка рефлексивна показује да стратегија "Hearts and Minds" захтева прилагодљивост и континуитет у примени. Дугорочни ангажман и сарадња са локалним лидерима и организацијама могу бити кључни за постизање одрживе стабилности. Такође, едукација и обука војске и особља о локалним обичајима и култури могу побољшати њихову осетљивост према потребама и перспективама локалног становништва.

Препоруке за будуће интервенције укључују темељну анализу контекста постконфликтног региона пре примене стратегије. Важно је разумети етничке, верске и политичке динамике, као и идентификовати кључне изазове и потребе локалног становништва. Партнерство са локалним лидерима и организацијама треба активно промовисати, како би се постигла боља интеграција локалних потреба у планирању и имплементацији обнове. Такође, праћење и евалуација спровођења стратегије су од суштинског

значаја. Ово ће омогућити идентификацију постигнутих циљева и изазова, те прилагођавање приступа у складу са добијеним резултатима. Транспарентна и отворена комуникација са локалним становништвом треба да буде приоритет, како би се изградило поверење и подршка заједнице према интервенцији. Узимајући у обзир ове анализе и препоруке, стратегија "Hearts and Minds" може постати ефикаснији алат у постконфликтној обнови и изградњи мира у Ираку. Систематичан приступ који узима у обзир специфичности сваког постконфликтног окружења и активно укључује локално становништво може допринети постизању одрживе стабилности и подржати заједнице ка бољој будућности становништва о њиховом присуству и пружању хуманитарне помоћи заједници која је претрпела знатне губитке током сукоба.

Први корак био је обављање дубинске анализе контекста како би се идентификовале кључне потребе и приоритети локалног становништва. Узимајући у обзир етничке и верске динамике, као и инфраструктурне изазове, идентификоване су три кључне области за обнову: водоснабдевање, образовање и основне здравствене услуге. Наредни корак био је успостављање партнерства са локалним лидерима и организацијама, укључујући локалне невладине организације, школе и здравствене центре. Циљ је био оснажити локалне актере да преузму активну улогу у планирању и спровођењу обнове, како би се осигурало њихово осећање власништва и ангажман у пројекту. Кроз транспарентну комуникацију са локалним становништвом, војне снаге су информисале заједницу о намерама и циљевима пројекта. Ово је допринело изградњи поверења и смањењу сумње и неповерења према интервенционим снагама.

Пројекат "Обнова локалне инфраструктуре" је укључивао ангажовање локалног становништва у радовима на обнови, што је осигурало локално запошљавање и економски развој. Локални становници су такође били укључени у доношење одлука о приоритетима и расподели ресурса, што је допринело већој партиципацији и осећају одговорности за будућност њихове заједнице. Резултат

овог пројекта био је побољшање водоснабдевања у заједници, обнављање школских објеката и здравствених центара, што је директно утицало на квалитет живота локалног становништва. Смањење водећих проблема и побољшање услова живота локалних заједница допринело је стварању повољне атмосфере и подршке према војним снагама које су биле део овог процеса.

Овај пример илуструје како стратегија "Hearts and Minds" може бити примењена кроз пројекте који директно утичу на потребе и интересе локалног становништва. Партнерство са локалним актерима, транспарентност у комуникацији и укључивање становништва у процес одлучивања доприносе успешности примене стратегије у постконфликтним регионима.

Кроз овакве приступе, стратегија "Hearts and Minds" може бити ефикасно оружје у постизању одрживе стабилности и подржати локалне заједнице ка бољој будућности.

6. Закључак

У светлу свеобухватне анализе примене стратегије "Hearts and Minds" у постконфликтном Ираку, можемо закључити да је ова војна стратегија показала значајне потенцијале у изградњи поверења и стабилности Ирака у осетљивим постконфликтним окружењима. Ипак, њена ефикасност није константна и захтева пажљиво разумевање контекста, прилагодљивост и дугорочну посвећеност. Кључне лекције које проистичу из анализе укључују нужност пажљиве едукације војске и особља о локалним културама и обичајима, као и партнерство са локалним лидерима и организацијама у свим фазама имплементације.

Разумевање комплексних етничких и верских динамика у Ираку је показало да је важно препознати различите интересе и потребе различитих заједница како би се избегли потенцијални конфликти. Постконфликтна реконструкција захтева стрпљење и осетљивост на специфичности сваке ситуације, као и способност брзеприлагодбе на променљиве околности.

Дефиниција и порекло стратегије "Hearts and Minds" показују како је ова стратегија еволуирала и прилагодила се различитим постконфликтним контекстима широм света. Поред тога, теоријски основи и принципи стратегије наглашавају важност изградње поверења, поштовања локалних култура и укључивања локалног становништва у процесе одлучивања.

У погледу имплементације, важно је нагласити да је кључна улога обучених и сензибилизаних војника у постизању успеха ове стратегије. Интеракција са локалним становништвом, поштовање локалних обичаја и традиција, укључивање заједница у одлучивање и пружање хуманитарне помоћи су кључни елементи. Кроз низ примера, видимо како је ова стратегија могла бити примењена у пракси, пружајући конкретну помоћ и подстичући локално становништво да преузме активну улогу у процесима обнове.

Кључни изазови који проистичу из примене стратегије у Ираку укључују сложеност етничке и верске динамике, финансијске ограничености и политичке препреке. Ипак, лекције научене указују на важност прилагодљивости, дугорочног ангажмана и партнерства са локалним актерима.

У светлу свега, анализа ефикасности стратегије "Hearts and Minds" у постконфликтном Ираку пружа драгоцен увид у комплексност реконструкције након конфликта. Кроз анализу постигнутих циљева, изазова и лекција научених, овај рад придонosi ширем разумевању како ефикасно подржати обнову и изградњу мира у постконфликтним регионима. Изградња поверења и партнерство са локалним актерима остају кључне компоненте успешних интервенција, а транспарентност, обука и анализа контекста играју виталну улогу у будућим напорима за очување мира и стабилности у постконфликтним регионима.

7. Литература

- Antić, M. (2009). Iraq War (2003-): Was It Morally Justified?. *Politička misao*, 46 (1), 88-113.
- Aaron L. Greenwald (2010.). Trends in Terrorist Activity and Dynamics in Diyala province, Iraq, during the Iraqi Governmental Transition, 2004-2006
- Beckett, I. F. W. (2005). *Insurgency in Iraq: an historical perspective*. Carlisle Barracks, PA: US Army War College.
- Berman, E., Shapiro, J. & Felter, J. (2011). Can Hearts and Minds Be Bought? The Economics of Counterinsurgency in Iraq. *Journal of Political Economy*, 119(4), 766-819.
- Brown, R. (2018). Commander's Emergency Response Program (CERP) in Iraq: Lessons Learned and Best Practices. *Vojska i Društvo*, 22(2), 135-150.
- Butt, A. (2019.). "Why did the United States Invade Iraq in 2003?" *Security Studies*.
- Бофр, А. (1968.) Увод у Стратегију. Београд: Војноиздавачки завод.
- Carruthers, S. (1995.). *Winning Hearts and Minds: British Governments, the Media and Colonial Counter-Insurgency 1944-1960*, Leicester UP, London.
- Cassidy, R. (2008.). *Counterinsurgency and the Global War on Terror*, Westport: Praeger.
- Chomsky, N. (2005.). *Imperijalne težnje: Razgovori o svijetu nakon 11.09.*, Naklada Ljevak, Zagreb.
- Davis, P. (2016). Training for Success: Preparing Military Forces for Post-Conflict Environments. *Vojska i Sigurnost*, 18(4), 321-335.
- Department of Defense. (2008.). "Measuring Stability and Security in Iraq: March 2008 Report to Congress In accordance with the Department of Defense Appropriations Act 2008."
- Dodge, T. (2013.). "State and Society in Iraq Ten Years after Regime Change: The Rise of a New Authoritarianism", *International Affairs*, 89(2): 241-257.
- Dyson, S. B. (2013.). "What Really Happened in Planning for Postwar Iraq?", *Political Science Quarterly*, 128(3): 455-488.
- Felter, J. H., & Fishman, B. (2010). "How to Win in Iraq: Insights from the PRT in Ramadi, Anbar Province, Iraq." Center for a New American Security.

- Galbraith, P. W. (2006.). *The End of Iraq: How American Incompetence Created a War Without End*, Pocket Books, London.
- Hashim, A. (2006.). *Insurgency and Counterinsurgency in Iraq*, Cornell Univ. Press, Ithaca, NY.
- House of Commons, Defence Committee. (2004.). *Lessons of Iraq*, London: TSO.
- International Crisis Group. (2017). "Iraq After Liberation: What Next for Anbar?"
- Johnson, M. (2019). Building Trust: A Key Element in Applying the "Hearts and Minds" Strategy. *Journal of Conflict Resolution*, 45(3), 321-335.
- Lykke, A. F. (1989.). "Defining Military Strategy", *Military Review*, 69 (5): 2-8.
- Martinez, A. (2015). Safe Zones and Community Building: Enhancing Security in Post-Conflict Environments. *Journal of Peacebuilding and Development*, 10(2), 45-60.
- Mockaitis, T. (2008.). *Iraq and the Challenge of Counter-Insurgency*, Praeger Security International, London.
- Mockaitis, T. (2003.). 'Winning Hearts and Minds in the "War on Terrorism"', *Small Wars and Insurgencies*, 14/2 March: 21-38.
- Petrov, I. (2014). From Conflict to Stability: Implementing the "Hearts and Minds" Strategy in Iraq. *Vojska i Bezbednost*, 16(3), 135-150.
- Rangwala, G. (2007.) 'Deputizing in War: British Politicians and Predicaments in Iraq, 2003-07', *International Journal of Contemporary Iraqi Studies*, 1/3 (Oct.): 293-310.
- Ricks, T. (2006.). *Fiasco: The American Military Adventure in Iraq*, Penguin, London.
- Rubin, A. J. (2019). "Iraq's Revival: Stabilization Amidst Contested Governance." Middle East Institute.
- Smith, J. (2020). "Hearts and Minds" Strategy in Post-Conflict Environments: A Comprehensive Guide. Издавач: Academic Press.
- Stubbs, R. (1989.). *Hearts and Minds in Guerrilla Warfare: The Malayan Emergency 1948-1960*, Oxford: OUP.

United States Institute of Peace. (2017). "Reconstruction and Stabilization in Iraq: Lessons from Ramadi.

White, L. (2017). Communicating Effectively: The Role of Information Dissemination in Applying the "Hearts and Minds" Strategy. *International Journal of Peace Studies*, 14(1), 45-60.

ИЗЈАВА О АКАДЕМСКОЈ ЧЕСТИТОСТИ

Изјављујем да сам у приложеном раду поштовао/ла сва правила о академској честитости.

Овај писани рад резултат је искључиво мог личног рада, темељи се на мојим истражиањима и ослања се на наведену литературу.

У Београду, дана _____ године.

Потпис студента:
